

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

ILLÉS, Zoltán

Szudán a népszavazás után és az ország kettéválása előtt / Sudan after the referendum and before splitting the country

Eredeti közlés/Original publication:

Afrika Tanulmányok, 2011, 5. évf., 1. szám, 20–28 old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.422

Dátum/Date: 2019. február / February

filename: illeszoltan_2011_NepszavazasSzudan

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

ILLÉS, Zoltán: Szudán a népszavazás után és az ország kettéválása előtt / Sudan after the referendum and before splitting the country, *AHU MATT*, 2019, **pp. 1–14. old.**, No. 000.003.422, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, a szudáni politikai helyzet elemzése, a népszavazás után, az egykori állam kettéválását követően

African research in Hungary, analysis of the political situation in Sudan, after the referendum, and the division of the former state

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian,
Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

SZUDÁN A NÉPSZAVAZÁS UTÁN ÉS AZ ORSZÁG KETTÉVÁLÁSA ELŐTT

ILLÉS, Zoltán*

Afrika Tanulmányok, 2011, 5. évf., 1. szám, 20–28 old.

A referendum

2011. február 7-én Kartúmban kihirdették a dél-szudáni önrendelkezési referendum hivatalos végeredményét. A szavazók 99 százaléka a függetlenséget választotta a népszavazáson, amelyen az előre regisztrált déliek 98 százaléka adta le szavazatát. A dél-szudáni települések és a déli főváros, Dzsuba utcáin a helyiek ünnepelve, táncolva fogadták a jó hírt.

A referendum végeredménye a déliek egyértelmű ítélete volt az elmúlt ötven év viszontagságairól: nem kívánnak együtt élni az északi, az arab–iszlám identitást mindenáron erőltető autoriter rezsimmel, amellyel az ország 1956-os függetlensége óta két véres háborút is megéltek.¹ A népszavazás a déliek és északiak által 2005-ben aláírt átfogó béke-megállapodás (Comprehensive Peace Agreement – CPA) utolsó állomásaként valósult meg. A békeszerződés kikötötte, hogy amennyiben a déliek érvényes és eredményes népszavazáson az elszakadás mellett döntenek, akkor Dél-Szudán a hatéves átmeneti periódus végén, azaz 2011. július 9-én elnyeri függetlenségét.

Omar al-Basír, Szudán elnöke az eredmény kihirdetésekor Kartúm korábbi ígéretéhez híven nyilatkozatban fogadta el a referendum végeredményét:

* Arabista, PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar, nganaszan@yahoo.com

¹ A polgárháborúkról, az átfogó békeszerződésről és a referendum utáni tárgyalásokról bővebben lásd: Illés, 2010.

„Kijelentjük, hogy elfogadjuk a dél-szudáni nép választását és törekszünk arra, hogy megoldjuk a még függőben lévő ügyeket és arra, hogy gyümölcsöző kapcsolatokat építsünk ki észak és dél között.”²

A nemzetközi közösség is kifejezte elismerését a külföldi megfigyelők és az ENSZ megállapításai szerint is szabad, szabályos és hiteles népszavazás³ megrendezését illetően és biztosította a születő államot arról, hogy júliusban elismeri majd függetlenségét.⁴

Ám az igazi munka csak most kezdődött el, számos kérdésben kell még megegyeznie a két félnek a függetlenség tényleges kikiáltása előtt és rendkívül sok feladat elé néz még a megszülető új állam is. Salva Kiir, Dél-Szudán elnöke elégedetten nyilatkozott a népszavazás hivatalos eredményének kihirdetése után az ünneplő dzsubaiaknak:

„Az önrendelkezési referendum eredményének kihirdetése a hosszú küzdelem korszakának lezárását jelenti, ám egyúttal egy új korszak kezdetét is jelöli történelmünkben.”⁵

Megegyezések egy ország szétválásának körülményeiről

A 2011. július 9-ig eldöntendő, a béke-megállapodásban meghatározott kérdések közül még függőben van a 2000 km hosszú új nemzetközi elválasztóvonal demarkációja is, mely a többi függő kérdéshez hasonlóan már politikai és nem technikai kérdés.⁶ A határ, melynek alapjait nagyjából az 1956-os függetlenség elnyerésekor létező tartományi határok adják majd, még nem lett kijelölve teljesen, hisz a határvidék egyes, olajmezőket⁷, legelőket és gumifa erdőket magában foglaló területeinek hovatartozása élénk vita tárgyát képezi a tárgyaló felek között.

Eldöntetlen a fél Dunántúlnyi kis határmenti enklávét, Abyei sorsa is. Abyei, amelynek eredeti lakosságát a déli kötődésű ngok dinka etnikum, időszakos lakói pedig az északi kötődésű, nomád misseriyák, a

² ST, 2011. február 7.

³ Pl. Carter Center, 2011; EU, 2011; AU, 2011.

⁴ Pl. White House, 2011.

⁵ ST, 2011. február 8.

⁶ Concordis, 2010, 15–27. old.

⁷ Szudán olajexportáló ország, napi kb. 500 ezer hordó kitermeléssel.

béke-megállapodás értelmében saját népszavazáson dönthet arról, hogy Szudán része kíván-e maradni, avagy csatlakozik a megalakuló déli államhoz.⁸ A népszavazást a dél-szudáni referendummal egy időben kellett volna megrendezni, ám nyilvánvaló politikai okok miatt Abyei még nem dönthetett sorsáról: Kartúra ugyanis tudja, ha a nomád misseriya törzs nem szavazhat, akkor elveszíti Abyeit, amely olajban ugyan nem gazdag⁹, sőt mezőgazdasági szempontból sem számottevő terület, ám szimbolikus jelentősége annál nagyobb. A terület sorsának bizonytalansága feszültséget szül az ott élők számára, mely legutóbb január elején vezetett erőszakhoz, amikor ötvenen haltak meg a felfegyverzett északi nomádok vérengzéseinek következtében. E sorok írásakor viszonylagos nyugalom van Abyeiben, köszönhetően a nemrég odavezényelt két hadosztálynyi közös (észak-déli) haderőnek, melyek egy már a helyszínen lévő hadosztályhoz csatlakoztak, hogy megerősítsék a terület biztonságát és felváltsák a még korántsem felkészült rendőrségi állományt, kiknek soraiból került ki a januári összecsapások áldozatainak túlnyomó része.

Dél ragaszkodik ahhoz, hogy a béke-megállapodás Abyeire vonatkozó határozatait hajtsák végre, észak viszont tudja, hogy a népszavazás késleltetése miatti térségbeli feszültség és bizonytalanság előnyére válik a tárgyalások során.

Rendezetlen még két északon lévő, ám jelentős dél-szudáni kisebbségű terület, Kék-Nílus és Dél-Kordofán sorsa is. E két tartomány a béke-megállapodás értelmében nem kapott lehetőséget önrendelkezési referendum megtartására, hanem ún. népi konzultációk során kell eldönteni a belső autonómia részleteit.¹⁰ Kék-Nílus tartomány januárban megtartotta a konzultációkat a nép körében és a tartományi gyűlés Kartúmnak küldte a konzultációk eredményét. Bármi is lett azonban az eredmény a béke-megállapodás értelmében az nem kötelező érvényű, valószínűsíthetően (a nép akaratával ellentétben) csupán jelképes autonómiához juthat Kék-Nílus tartomány. A nép akaratának mellőzése pedig könnyedén feszültséghez, illetve konfliktushoz is vezethet az Ingessana dombság uduk és fundzs lakossága valamint az északi hadsereg között.

⁸ CPA, 2005, IV. Fejezet.

⁹ A területén található Diffra olajmező az ország jelenlegi olajkitermelésének csupán 0,6%-át adja. ICG, 2010, 6. old.

¹⁰ CPA, V. Fejezet.

Szudán politikai térképe (forrás: ENSZ)

Dél-Kordofán helyi választásokat tarthat májusban, amely alapján eldől majd a tartományi gyűlés összetétele és a kormányzó személye.¹¹ E tartomány népi konzultációi csak a választások után lesznek

¹¹ Dél-Kordofán tartományi választásai biztonsági és hitelességi problémák miatt el lettek halasztva 2010 áprilisában, amikor az országban általános vá-

megtartva. A dél-kordofáni nubák a polgárháború során a déliek oldalán harcoltak bebizonyították rátermettségüket. A népi konzultációk eredményeinek, azaz a nép akaratának tiszteletben tartása az északi rezsim nagy próbája lesz. Amennyiben a Nuba-hegység és Kék-Nílus tartomány déli kötődésű népei a folyamat nem megfelelő kezelése és az erőltetett identitásból fakadó marginalizáció jelensége miatt fegyvert ragadnak, képesek lehetnek Kartúm bevételére is.

A feleknek határozniuk kell az északon élő déliek és a délen élő északiak sorsáról is. Jelentős számú déli tért haza a béke-megállapodás aláírását követően, főleg miután Kartúm nyilvánvalóvá tette, hogy nem ad állampolgárságot az északon maradó délieknek. Sok százezren keltek útra, hogy visszatérjenek apáik földjére. Al-Basír a népszavazást közvetlenül megelőző nyilatkozata csak olaj volt a tűzre:

„Ha a déliek úgy döntenek, hogy kettéosztják Szudánt, és Dél-Szudán néven létrehozzák saját államukat, ugyanakkor meg akarják tartani északi állampolgárságukat és élvezni az azzal járó jogaitak [...] nos, ha ezt akarják, szavazzanak az egységre [...] Panaszkodnak mellőzöttségükre és arra, hogy másodrendű polgárok, nos mi értelme van állampolgárságot szerezni egy olyan országban, amely elnyomja őket? [...] Tehát mi nem beszélünk kettős állampolgárságról. A mi részünk-ről ez ki van zárva.”¹²

Az amúgy is rendkívül szegény és elmaradott elszakadó ország-résznek nagy kihívást jelent a hazatérők megfelelő ellátása, a szállás és élelem biztosítása. Sok déli azonban nem tud, vagy nem akar visszatérni, az ő sorsuk bizonytalan és a következő hónapok tárgyalásai során rendezendő. Ellenkező esetben komoly feszültséget és konfliktusforrást jelenthet az esetleges hontalanok helyzete és a délen élő északiak is megszenvedhetik Kartúm makacsságát.

A tárgyalások során észak és dél meg kell állapodjon az olajexport kérdésében is. A béke-megállapodás értelmében a délen kitermelt olajból (az ország termelésének majd 80 százaléka) származó bevételek fele Kartúmot, fele pedig Dzsubát illeti. Mivel Dél-Szudánnak nincs tengerpartja, rá van szorulva északra, hogy olaját exportálja, hiszen a két jelenlegi vezető az északi Port Szudánba szállítja a kiter-

lasztásokat tartottak.

¹² ST, 2011. január 7.

melt kőolajat. Az olajbevételek függetlenedést követő megosztása dél részéről ki van zárva, Dzsuba olajvezeték-használati díjat fog fizetni Kartúmnak. A díj megállapítása az egyik legfontosabb és legnehezebb tárgyalási kérdés, észak ugyanis az olajbevételek felének kiesésével éves bevételének mintegy 30 százalékától esik el. A túl magas vezetékhasználati díj viszont új vezeték építésére sarkallhatja majd Dzsubát¹³, s egy esetleges alternatív útvonal kiépítésével Kartúm ettől a bevételi forrástól is elesne.

A külső adósság rendezése a másik, gazdasági szempontból fontos kérdés. Szudán jelenlegi külső adóssága 38 milliárd amerikai dollárra rúg, melyet Kartúm tervei szerint megosztana a függetlenedő állammal, hiszen a felvett kölcsönökből a déli tartományok is részesültek, a déliek azonban visszautasítják a megosztás gondolatát. Azzal érvelnek, hogy a kölcsönök áldásaiból nemhogy nem részesültek, hanem az azon vásárolt fegyverekkel gyilkolták őket az északiak. A függetlenedés közeledtével azonban valószínűsíthetően kiegyeznek majd a felek az adósság felosztásában, várhatóan ugyanis a nemzetközi közösség kezdeményezi majd Dél-Szudán adósságrészének eltörlését, hogy az új állam tiszta lappal kezdhesse életét. Északnak pedig a fennmaradó adósság esetleges eltörlése érdekében további feltételeknek kell majd megfelelnie, például békés eszközökkel rendeznie kellene a nyolcadik éve zajló, százezrek életét követelő, dárfüri konfliktust.

A feleknek rendezniük kell még számos más kérdést, többek között a közös hadosztályok felosztását és az abban szolgálatot teljesítő katonák nemzeti hadseregekbe való beolvasztását. Meg kell állapodniuk a dél-szudáni ENSZ misszió, az UNMIS jövőjéről is, amely jelenleg 10 ezer fővel van jelen Dél-Szudán területén és a határvidéken, s melynek mandátuma a béke-megállapodás átmeneti időszakának végével jelenlegi formájában értelmét veszti¹⁴. Kartúm már nyilvánvalóvá tette, hogy az UNMIS csak akkor létezhet tovább, ha a misszió Dél-Szudán területén marad és nem lépi át az észak-déli határt.¹⁵

¹³ A kenyai Lamu, Dzsubuti illetve a Csád-Kamerun vezetékre való kapcsolódás jött ezidáig szóba. Szerződés még nem született, legalábbis nem került nyilvánosságra az új vezeték építésének tervéről.

¹⁴ Az ENSZ BT 1590-es határozata döntött az UNMIS létrehozásáról, az 1919-es számú pedig mandátumának 2011. április 30-ig való meghosszabbításáról.

¹⁵ ST, 2011. február 15.

Dél-Szudán

A referendum mint közös cél egyesítette a rendkívül sokszínű etnikai összetételű lakosságot és az ellenzéki pártokat, csoportokat, akik félretették vitáikat, hatalmi harcaikat. A népszavazás békésen lezajlott, a célra összpontosító figyelem megszűnt, de a dél-szudáni egység még nem létezik. Salva Kiir és a déli kormánypárt, a Sudan People's Liberation Movement, azaz az SPLM, rendkívül nehéz feladatok előtt áll.

A dél-szudáni nép elnyerte szabadságát, ám a szunnyadó ellentétek újjult erővel törnek a felszínre. A kormánynak és a hadseregnek minden politikai és katonai erejét és befolyását latba kell vetnie, hogy egyrészt kezelje a nép túl magas elvárásait a függetlenséggel kapcsolatban, másrészt, hogy uralni tudja a két emberöltőn keresztül háborúban élő, sok helyen fegyvert is birtokló népet. Az új állam etnikai sokszínűsége mindig is magában rejtette a szomszédos területek közti kisebb összetűzéseket. A félévszázados háború nem volt mentes a belső ellentétek átpolitizálásától és nagyszámú áldozatokat követelt például az 1990-es évek dinka-nuer szakadása, vagy a Jonglei állam területén élő murle nép lou nuerekkel való ellenségeskedése. A déliek évszázados „sportja”, a jószágrablás is jónéhány emberéletet követelt az elmúlt években a felfegyverzett lakosság körében. A béke-megállapodás óta eltelt csaknem hat évben a hadsereg az ENSZ segítségével ugyan több lefegyverző akciót hajtott végre, ám mivel ezek nem egy időben történtek, a szomszédos (még felfegyverzett) etnikumoktól való félelem miatt a fegyvertelenek újra felszerelkeztek.

A hadsereg szervezett ugyan, ám nem tud teljes ellenőrzést gyakorolni a 640 ezer km²- nagyságú területen, ahol jelenleg csupán 60 km aszfaltozott út található. Egyes tartományok között csak légi úton lehetséges közlekedni, különösen a közel féléves esős évszakban, amely a gyakori és szokásos árvizek révén hatalmas területeket vág el a külvilágtól. Az infrastrukturális beruházások helyi pénzből és az NGO-k, az Egyesült Államok, Kína és a szomszédos országok tőkéjének köszönhetően beindultak, ám még jópár évbe telik, míg az elfogadható logisztikai feltételek adottak lesznek az országban.

Az etnikai ellentéteket kihasználják a hadseregből kiugrott lázadó tábornokok is, akik szülőföldjükön és annak közvetlen vonzáskörzetében toborozzák embereiket, mint például a Jonglei tartománybeli Fangak megye „ura”, George Athor. A tábornok csapatai legutóbb

február 9-én és 10-én csaptak össze a hadsereggel. Az incidens 200 halálos áldozatot követelt, akik közül 150 civil volt.¹⁶ A helyi hadurak ellen a kormány még 2010. október 6-án eredményesen fellépett, amikor is Salva Kiir általános amnesztiát hirdetett az összes lázadójának és csapatainak, amennyiben feltétel nélkül leteszik a fegyvert és csatlakoznak a hadsereghez. Néhányan, köztük Athor azonban feltételekhez kötötték a csatlakozást. A hadsereg tárgyalásokat kezdeményezett velük, melyek idén januárban tűzszüneti megállapodáshoz vezettek, a februári események azonban a tárgyalások megrekedéséről tanúskodnak. A biztonság tehát nemcsak kívülről, azaz a határvidékről veszélyeztetett, hanem a belső dinamikának köszönhetően belülről is. A kormány és a hadsereg gőzerővel törekszik a teljes ellenőrzésre ám ehhez szükségük lesz a lakossá bizalmára, egy átfogó leszerelésre és helyi lázadások villámgyors leverésére. Természetesen az inkluzív kormányzás, azaz a ma még politikai fronton igen gyenge ellenzék bevonása elengedhetetlen lesz a tartós belső biztonsághoz, egy diktatórikus rezsim kiépítésének megakadályozásához.

Salva Kiir leadja szavazatát (forrás: www.gurtong.net)

¹⁶ ST, 2011. február 16.

A nemzet és államépítés sikerességének záloga természetesen a megfelelő alap és középfokú, önfenntartó oktatás megszervezése és a megfelelő infrastruktúra kiépítése. Az olajbevételek növekedése a függetlenséggel garantálttá vált. A megnövekedett bevételek a rendkívüli mértékű korrupció kordában tartása révén valódi fejlesztéseket jelenthetnek. A biztonság által garantált tartós béke révén pedig intenzívebbé válik a külföldi tőkeberuházás, amely Uganda, Kenya, Etiópia, az Egyesült Államok és Kína révén már ma is igen élénk.

Dél-Szudán a fejlődés útjára léphet és ehhez minden adottsága rendelkezésre áll. Azonban számos buktató áll az útjában, amely már több független afrikai ország számára túl nagy falatnak bizonyult, gondoljunk csak a Kongói Demokratikus Köztársaságra és a biztonságra, vagy Zimbabwe-re és a korrupcióra. Az ENSZ és az NGO-k jelenléte szintén lélegeztető gépek a születő ország számára, a külföldi tőke pedig ugyan munkahelyeket teremt és fejlődést eredményez, nem segíti maradéktalanul a helyi érdekeket. A humanitárius segélyek és a külföldi beruházások nem helyettesíthetik a gazdaság valódi diverzifikálását és a felfegyverzett lakosság farmerré, szakemberré való átképzését.

Észak-Szudán

Az életképtelen, bukott állam vádja Damoklész kardjaként lebeg Dél-Szudán feje fölött. Azonban az elmúlt hónapok eseményei és gazdasági kilátásai megmutatták, hogy (Észak)Szudán talán még nagyobb bajban van. Déllel ellentétben Kartúm polgárháborút vív Dárfúrban, és kieső olajbevételei miatt már most gazdasági megszorítások alkalmazására kényszerült. A megszorítások, dél elvesztése és a közelmúlt észak-afrikai eseményei ellenzéki megmozdulásokhoz, utcai demonstrációkhoz vezettek, melyeket azonban könnyörtelenül feloszlattak és megtoroltak az északi rezsim biztonsági szervei, január 17-én pedig bebörtönözték Hassan at Turabit, az egyik legjelentősebb északi ellenzéki vezető. A kartúmi kormány Tunisszal és Kairóval ellentétben maga mögött tudhatja a belső biztonsági szerveket, a rendőrséget és a hadsereget. Azonban felmerül a kérdés, meddig tartható fenn egy ilyen kiélezett állapot. A Dárfúrban kimerülő hadsereg, a hanyatló gazdaság és a növekvő belső elégedetlenség vajon elvisel-e egy elég kitartó utcai demonstrációt, egy esetleges Kék-Nílus avagy Dél-Kor-

dofán tartománybeli belső konfliktust, avagy Basír feje is hullani fog? Az elnök mindenesetre igyekszik elébe menni az eseményeknek és bejelentette, hogy 2015-ben már nem indul az elnöki pozícióért.

Konklúzió

Az új, „megcsonkított” Szudán elkövetkező hónapjai a térség és egész Afrika szempontjából rendkívüli jelentőségűek lesznek. Északon és délen is kiderül majd, hogy önállóan életképes tud-e maradni egy sokáig (bár sok esetben korlátozott) gazdasági és politikai egységben élő állam két országrésze. A kontinensen pedig eldől, hogy valóban fenyegetést jelent-e a koloniális határok megbontása, valóban elterjed-e a szeparatizmus „vírusa” és lángba borul-e Kabinda, Katanga, vagy Észak-Szenegál a dél-szudáni folyamatok hatására?

**Al-Basír átveszi a referendum végeredményét a szavazást lefolytató bizottság elnökétől, Mohamed Ibrahim Khaliltól. A háttérben Salva Kiir
(forrás: www.gurtong.net)**

Véleményem szerint a függetlenségi láz nem teremt precedenst, hiszen Nyugat-Szaharán kívül egy szeparatista törekvés sem említhető egy lapon a dél-szudániak fél évszázados szabadságharcával és a függetlenségi mozgalmak nem lesznek képesek lázadásukat a nemzetközi közösség szemében függetlenségi háborúvá előléptetni. Az Afrikai

Uniónak és egyes afrikai országok autoriter vezetőinek pedig mostanában egy esetleges szeparatista hullámnál nagyobb fejfájást okoz az Észak-Afrikából tovaterjedő másik „kór”, az online média segítségével a fennálló politikai rezsimek ellen szerveződő vég nélküli utcai demonstrációk fenyegetése.

Felhasznált irodalom

AU (2011): African Union, *Preliminary statement on Southern Sudan Referendum*, 2011. január 16. <http://www.africa-union.org> (letöltés ideje: 2011. január 17.)

Carter Center (2011): Carter Center Election Observation Mission, *Preliminary Statement*, 2011. január 17. <http://www.cartercenter.org/> (letöltés ideje 2011. január 18.)

Concordis (2010): Concordis International Sudan Report, *More Than a Line: Sudan's North-South Border*, 2010. szeptember. <http://www.concordis-international.org/> (letöltés ideje: 2010. szeptember 13.)

CPA (2005): The Government of the Republic of the Sudan, *The Comprehensive Peace Agreement between the Government of Sudan and SPLM/SPLA*. <http://www.aec-sudan.org/docs/cpa/cpa-en.pdf>, (letöltés ideje: 2010. július 29.)

EU (2011): EU Election Observation Mission, *EU EOM press release*, 2011. január 17. <http://www.eueom.eu/> (letöltés ideje: 2011. január 17.)

ICG (2010): International Crisis Group, *Africa briefing Nr.76, Negotiating Sudan's North-South Future*, 2010. november 23. <http://www.crisisgroup.org/> (letöltés ideje: 2010. november 23.)

Illés Zoltán (2010): *Szudán és a referendum*, Afrika Tanulmányok IV. évf., 4. sz. (2010. december), 56–70. old.

ST (2011. január 7.): *Bashir rules out dual citizenship for Southerners*, Sudan Tribune. <http://www.sudantribune.com/> (letöltés ideje: 2011. január 8.)

ST (2011. február 7.): *President Bashir officially endorses South Sudan independence*, Sudan Tribune. <http://www.sudantribune.com/> (letöltés ideje: 2011. február 8.)

ST (2011. február 8.): *Kiir: Independent South will form broad-based government*, Sudan Tribune. <http://www.sudantribune.com/> (letöltés ideje: 2011. február 9.)

ST (2011. február 15.): *UNMIS's mandate will not be extended beyond July, Sudan says*, Sudan Tribune. <http://www.sudantribune.com/> (letöltés ideje: 2011. február 17.)

ST (2011. február 16.): *20,000 displaced and 1,000 missing after Jonglei attacks – officials*, Sudan Tribune. <http://www.sudantribune.com/> (letöltés ideje: 2011. február 17.)

United Nations Security Council, *Resolution nr. 1590*, 2005. <http://daccess-dds-ny.un.org/> (letöltés ideje: 2010. április 5.)

United Nations Security Council, *Resolution nr. 1919*, 2010. <http://daccess-dds-ny.un.org/> (letöltés ideje: 2010. július 27.)

White House (2011): The White House Office of the Press Secretary, *Statement by the President on the Intent to Recognize Southern Sudan*, 2011. február 7. <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/> (letöltés ideje: 2011. február 8.)